

Kekemeliği Olan Yetişkinlerin Okul Çağındaki Akran Zorbalığı Mağduriyetlerinin Belirlenmesi: Ön Çalışma

İlkem Kara¹, Aşena Karamete²

Özet

Amaç: Bu çalışma Türkiye'de kekemeliği olan yetişkinlerin okul çağında akran zorbalığına uğrama sıklığının, zorbalığın türünün ve zorbalığın kısa ve uzun vadedeki etkilerinin araştırılmasını amaçlayan bir ön çalışmadır.

Yöntem: Çalışmada kekemeliği olan 54 yetişkin bireye (17:37; K:E), okul çağında maruz kaldıkları zorbalığa ve zorbalığın etkilerine ilişkin sorular içeren bir anket uygulanmıştır. **Bulgular ve Sonuç:** Ankete katılan kişilerin %85'i okul hayatında zorbalığa uğradığını bildirmiştir. En sık karşılaşılan zorbalık türleri 'alay etme' ve 'isim takma'dır. Okul çağı çocuklarda yaş ilerledikçe zorbalık mağduru olma oranının arttığı görülmüştür. Ailelerin genellikle zorbalıktan haberdar olmadığı (%70), öğretmenlerin genellikle zorbalıktan haberdar olduğu (%73) gözlenmiştir. Katılımcılar zorbalığın en çok duygusal etkileri olduğunu bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: akran zorbalığı, kekemelik, okul çağı, yetişkinlik, zorbalık

Determining The Effects of Victimization By Peer-Bullying During School-Age on Adults Who Stutter: A Preliminary Study

Summary

Introduction: Peer victimization is when a student is exposed to negative behaviour in a constant and repetitive manner by another student or students (Olweus, 1993). Being exposed to victimization effects is likely to negatively influence the academic success of an individual and can also result in lack of concentration, difficulty in learning and dropping out of school. Among those who have been bullied, depression and anxiety disorders are commonly observed, as well as weak social relations and weaker sense of self (Craig and Pepler, 2007; Blood et al. 2010, 2016). Children who stutter have a higher chance of being exposed to bullying compared to their peers who speak fluently. Blood et al (2010) have stated that 61% of children who stutter and 22% of children who speak fluently are exposed to peer victimization. Langey'in (2009) has stated that 81% of the children who stutter have been exposed to peer victimization. Children who stutter, as with their fellow peers who have been exposed to bullying, show various negative attitudes and behaviour on the emotional and social level (Hugh-Jones and Smith, 1999). This study is a preliminary examination to determine whether adults who stutter in Turkey have been exposed to peer-bullying, the type of bullying they encounter and the short and long-term effects of this victimization. **Method:** 54 adults, 17 females and 37 males, participated in this study. Participants were volunteers from 9 different cities who were over 18 years old. There were no prerequisites. Participants were administered the "Victimization Assessment Questionnaire for Stuttering" designed by the authors based on Hugh-Jones ve Smith'in (1999). This questionnaire is a retrospective questionnaire containing questions about the bullying that they were exposed to and its effects. The questionnaire had 15 items and the results of 13 items were presented in this study. Findings obtained from the

---

¹ Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, ucalilkem@gmail.com

² Sorumlu Yazar, Öğr. Gör., Biruni Üniversitesi, asenakaramete@biruni.edu.tr

questionnaire were analysed by descriptive statistical methods. **Results:** For the question "Have you ever been bullied in your school life?" 84% of respondents answered yes, 16% answered no. When they were asked what type of bullying that they were exposed to, 34% reported mocking, 18% nicknaming, 7% being part of gossip, 5% physical abuse and 2% reported abuse of their belongings. None of the participants reported any threats or racist bullying. Regarding the frequency of bullying, 5% responded 'every day', 41% 'several times in a week', 13% 'once a week', 22% 'a few times in a month' and 19% 'several times during the year'. For the question "Was this victimization connected to your stuttering", 24% responded 'every time,' 32% 'often', 16% 'occasionally', 18% 'sometimes' and 10% 'never'. For the question "Did this victimization effect your school performance, 16% reported 'all the time', 16% 'often', 13% 'occasionally' 16% 'sometimes' and 39% gave the answer 'never'. For the question "How did this victimization effect your life?", 28% of the participants reported 'emotional effects', 22% 'social effects', 21% reported that their stuttering was affected, 9% reported effects on their academic life, 6% reported occupational effects and 4% reported that their life was not affected at all. For the question "Did your parents know that you were exposed to victimization?", 76% reported that they did not know, 13% said that they knew but they didn't do anything and 11% reported that they knew, and they did something about it. For the question "Did your teacher know that you were exposed to victimization?", 32% reported that they didn't know about it, 30% reported that they knew but didn't do anything about it, 38% reported that they knew, and they did something about it. **Discussion:** As a result of this preliminary study, it was revealed that individuals who stutter in Turkey are exposed to peer bullying. Stuttering increases the possibility that the child might be exposed to bullying. Children who stutter are exposed to peer bullying for different reasons, such as their physical features. Bullying increases rapidly after the age of 8 but the age when bullying most dense is after the age of 13. Verbal bullying is the most common type of victimization that people who stutter face. Being exposed to peer victimization during school-age effects people who stutter emotionally, socially, academically and occupationally, long and short term. While most of the teachers are aware of bullying and give no reaction; a larger portion of parents are not aware of it. This study is a preliminary examination about peer-bullying in Turkey. In international literature, there seems to be increasing interest concerning stuttering and bullying and an increase in studies to help stutterers to cope with bullying.

Key Words: *peer victimization, stuttering, school age, adultery, bullying*

Giriş

Zorbalık, güçlü kişinin zayıf kişiye, fiziksel ve duygusal şekillerde, kişiye zarar vermek amacıyla tekrarlı şekilde gerçekleştirdiği olumsuz davranışlardır (Blood ve ark., 2010). Akran zorbalığı bir öğrencinin diğer öğrenci veya öğrenciler tarafından tekrarlı ve sürekli şekilde olumsuz davranışlara maruz bırakılmasıdır (Olweus, 1993).

Zorbalığın alanyazına göre dört tipi bulunmaktadır (Berger, 2007). Fiziksel veya davranışsal zorbalık, itme, vurma, dövme, kişinin malına zarar verme gibi davranışları kapsar. Sözel zorbalık kişiye isim takılması, kişiyle alay edilmesi, başka kişilerin önünde küçük düşürücü sözel davranışların gerçekleştirilmesidir. İlişkisel zorbalık, kişi hakkında dedikodu

çıkarma veya sosyal gruptan kişiyi dışlama gibi davranışlardır. Siber zorbalık ise teknolojik iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilen zorbalıktır.

Zorbalık söz konusu olduğunda üç ilgili taraftan bahsedilebilir (Berger, 2007) Zorba, olumsuz davranışı gerçekleştiren kişi veya kişilerdir. Bu kişiler sınıfın büyük çocuğu, zeki çocuğu veya haylaz çocuğu olabilir. Bu kişiler uyguladıkları zorbalıkla grup içinde sosyal bir statü kazanır (Craig ve ark., 2007) Kurban, zorbalığa maruz kalan kişidir. Kurbanlar genellikle daha sessiz, sakin ve hassas kişilerdir. Sosyal ilişkileri diğer kişilere nazaran daha zayıftır. Daha az arkadaşları vardır. Bazen çok agresif davranışlar sergileyen kişiler zorba/kurban durumuna düşebilmektedir. Kişisel farklılıkları zorbalığa uğrama ihtimallerini arttırmaktadır. Okullarda zorbalığa sıklıkla neden olan bazı kişisel farklılıklar obezite, saç rengi, şive ve gözlük takmaktır (Olweus, 1993). Son grup ise izleyicilerdir. Bu kişiler zorbalığı destekleyen, zorbalığa engel olmaya çalışan veya sessizce izleyen pozisyonda olabilirler.

Zorbalığa uğramak, kişinin akademik başarısını olumsuz etkileyerek kişide konsantrasyon eksikliği, öğrenmede zorlanma ve okulu bırakma gibi etkiler gösterebilir. Zorbalığa uğrayan kişilerde depresyon ve kaygı bozuklukları görülme sıklığı fazladır. Zorbalığa uğrayan kişiler zayıf sosyal ilişkilere ve zayıf benlik algısına sahip olabilirler (Craig ve Pepler, 2007; Blood ve ark., 2010, 2016).

Okul çocuklarının %20-60'ı eğitim hayatlarının bir döneminde, %6-15'i ise yoğun olarak zorbalığa maruz kalmaktadır (Olweus, 1993). Norveç'te okullarda görülen zorbalık insidansı %9 iken Kanada'da %20, Avustralya'da %35'tir (Smith, Morita, Olweus, Catolano, 1999). Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların okul çağında zorbalığa uğrama ihtimallerinin akranlarından 2-4 kat daha fazla olduğu belirtilmektedir. (Hartley ve ark., 2015).

Olweus (1993), erkeklerin kızlardan 2 kat daha fazla zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. Kız kurbanların %60'ı erkekler tarafından zorbalığa maruz kalmaktadır. Erkekler daha çok fiziksel zorbalıkta bulunurken, kız zorbalılar ilişkisel zorbalıkta bulunmaktadır. Berger (2007), bu durumun kız zorbalıların davranışlarının fark edilmesini zorlaştırıcı olabileceğini belirtmiştir.

Türkiye'de Zorbalık Oranları

Türkiye'de zorbalıkla ilgili çalışmalar 2001 yılından beri gerçekleştirilmektedir (Yıldırım, 2001). Kepenekçi ve Çinkır (2006) lise öğrencilerinde sözel zorbalığın %33, fiziksel zorbalığın %35, duygusal zorbalığın %28 oranında gözlemlendiğini bildirmişlerdir. Kapçı

(2004) 4. ve 5. sınıflarda zorbalığı %40 oranında bulmuştur. Pişkin ise (2006) ilköğretim 4-8 sınıflarda zorbalığa maruz kalanların oranını %35 bulmuştur. Pişkin'e göre (2006) zorba öğrencilerin oranı %6'dır. Aslan ve Baker (2016), Türkiye'de özel eğitim alan öğrencilerin okulda zorbalığa uğrama oranlarının %39.3 olduğunu belirtmiştir. Okul zorbalığının en yoğun görüldüğü yaşlar 11-13'tür. Yaş arttıkça zorbalığa uğrama yüzdesi azalmaktadır. Lisede fiziksel zorbalığın gözlenme oranı, ilkokuldakinden daha düşük seviyededir (Kartal ve Bilgin, 2007).

Kekemelik ve Zorbalık

Kekemeliği olan çocukların, akıcı konuşan akranlarına kıyasla zorbalığa uğrama ihtimalleri daha yüksektir. Blood ve ark. (2010) kekemeliği olan çocukların %61'inin, akıcı konuşan çocukların ise %22'sinin zorbalığa uğradığını belirtmiştir. Langevin (2009) ise, kekemeliği olan çocukların %81'inin zorbalığa maruz kaldığını ifade etmektedir.

Kekemeliği olan çocukların akranları ve öğretmenleri tarafından olumsuz bir stereotipi temsil ettikleri düşünülmektedir. Onlara göre kekemeliği olan çocuklar, daha çekingen, utangaç, sessiz, kendine güvensiz ve etkinliklere daha az katılımcı özellikler sergilemektedir (Langevin 2009; Cook ve ark. 2011). Özdemir ve Topbaş (2011) Türk toplumundaki kişilerin kekemeliği olan kişileri utangaç, gergin ve ürkek olarak nitelendirdiğini ortaya koyarak söz konusu bu stereotipi desteklemişlerdir.

Kekemeliği olan çocukların en sık karşılaştıkları zorbalık türü sözel zorbalıktır (Langevin, 2009). Kekemelikte zorbalık kekemeliğin şiddetiyle direkt ilişkili değildir ancak şiddet arttıkça zorbalığın artacağını öne süren çalışmalar da mevcuttur (Hugh-Jones ve Smith, 1999). Langevin (1998) de hafif düzeyde kekeleyen çocukların orta düzeyde kekeleyenlere göre daha fazla zorbalığa uğradığını ancak şiddetli kekemeliği olanların iki gruptan da daha fazla zorbalıkla karşılaştıklarını belirtmiştir.

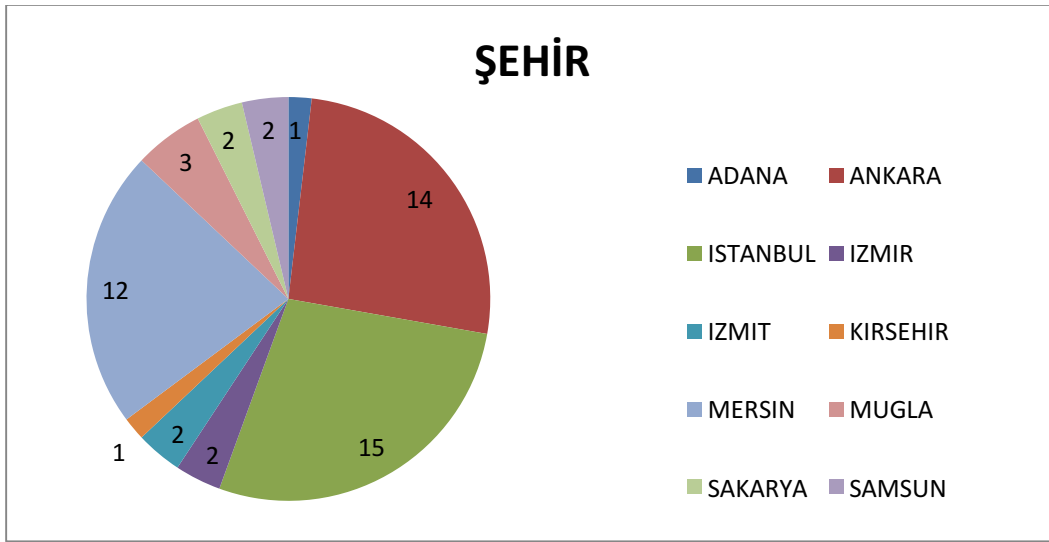
Kekemeliği olan çocuklar, zorbalığa uğrayan diğer akranları gibi, kısa ve uzun vadede akademik, duygusal ve sosyal birçok olumsuz tutum ve davranış geliştirmektedir (Hugh-Jones ve Smith, 1999). O'Brian ve ark. (2009) zorbalığa bağlı negatif koşullanmanın kekemeliği olan yetişkinlerin anksiyete seviyeleriyle ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Blood ve Blood (2007) da, kekemeliği olan ve zorbalığa uğrayan kişilerin anksiyete seviyelerinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışma Türkiye’de kekemeliği olan yetişkin bireylerin akran zorbalığına maruz kalıp kalmadıklarını ortaya koymayı, akran zorbalığı mevcudiyeti durumunda ise zorbalığın türü, zorbalığın kısa ve uzun vadedeki etkilerini araştırmayı amaçlayan bir ön çalışmadır.

Yöntem

Katılımcılar

Bu çalışmaya, kekemeliği olan, 17’si kız, 37’si erkek, 54 yetişkin birey katılmıştır. Katılımcılara dil ve konuşma terapistleri aracılığıyla ulaşılmıştır. 18 yaş üstü kekemeliği olan katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak hiçbir önkoşul olmadan çalışmaya dahil edilmişlerdir. Çalışmaya 9 ayrı ilden katılım olmuştur. En çok katılım Ankara ve İstanbul illerinden sağlanmıştır. Katılımcıların illere göre dağılımı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların illere göre dağılımı (kişi sayısı)

Katılımcıların %69'u 18-28 yaş, %31'i 29-38 yaş, %5'i 39-48 yaş aralığındadır. Katılımcıların %70'i üniversite mezunudur veya üniversitede okumaktadır. %15 katılımcı lise mezunu, %4 katılımcı ortaokul mezunu ve %11 katılımcı yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların sosyoekonomik durumlarına dair bilgi toplanmamıştır. Katılımcıların %80'i konuşma terapisi aldığını belirtmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada kekemeliği olan 54 yetişkin bireye dil ve konuşma terapistleri aracılığıyla "Kekemelikte Zorbalık Değerlendirme Anketi" uygulanmıştır. Bu anket, kekemeliği olan yetişkinlerin okul çağında maruz kaldıkları zorbalığa ve zorbalığın etkilerine ilişkin sorular içeren retrospektif bir ankettir. Erkuş (2010), anketin tanımını bir bireyin bir çok özelliği

hakkında bilgi toplama aracı olarak tanımlamış ve belli bir psikolojik özelliğe ilişkin toplam puan elde edilmediği için anketlerin geçerlilik güvenilirliğin olamayacağını savunmuştur. Bu nedenle bu çalışma için geliştirilen anketin geçerlilik güvenilirliği bulunmamaktadır. Hugh-Jones ve Smith (1999) kekemeliği olan okul çağı çocuklarının yaşadıkları sorunları belirleyip zorbalığın etkileri ile ilgili bulgulara ulaşmıştır. Bu çalışmada kullanılan anket, Hugh-Jones ve Smith'in (1999) çalışmasının zorbalıkla ilgili bulgularından yararlanılarak oluşturulmuştur. Anketin kekemeliği olan yetişkinlere uygulanmasının nedeni okul çağında maruz kalınan zorbalığın duygusal, sosyal, akademik ve mesleki uzun dönem etkilerini araştırmaktır. Ankette 15 madde ile bilgi toplanmıştır, bu çalışmada 13 maddenin sonuçları sunulmuştur. Anket maddelerinin içeriği Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1. *Anket maddelerinin içeriği*

1.	Kekemeliği fark etme yaşı
2.	Kekemelik şiddet algısı
3.	Arkadaş edinmede zorlanma
4.	Arkadaş edinme ile kekemelik ilişkisine ilişkin algı
5.	Okul hayatında zorbalık varlığı
6.	Zorbalığın en sık olduğu yaş aralığı
7.	Zorbalığın gözlenme sıklığı
8.	Zorbalık türü
9.	Zorbalığın kekemelikle ilişkisine ilişkin algı
10.	Ailenin bilgisi ve tepkisi
11.	Öğretmenin bilgisi ve tepkisi
12.	Zorbalık ve okul başarısı ilişkisi
13.	Zorbalık ve genel yaşantı ilişkisi

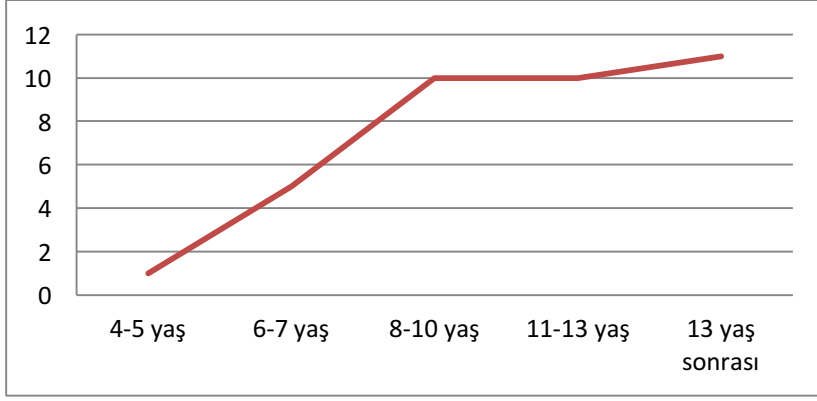

Veri Analizi

Anketten elde edilen bulgular tanımlayıcı istatistik yöntemleriyle analiz edilmiştir.

Bulgular

"Okul hayatınızda hiç zorbalığa uğradınız mı?" sorusuna katılımcıların %84'ü evet %16'sı hayır yanıtını vermiştir. Zorbalık yoğunluğunun yaş dönemlerine göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir.

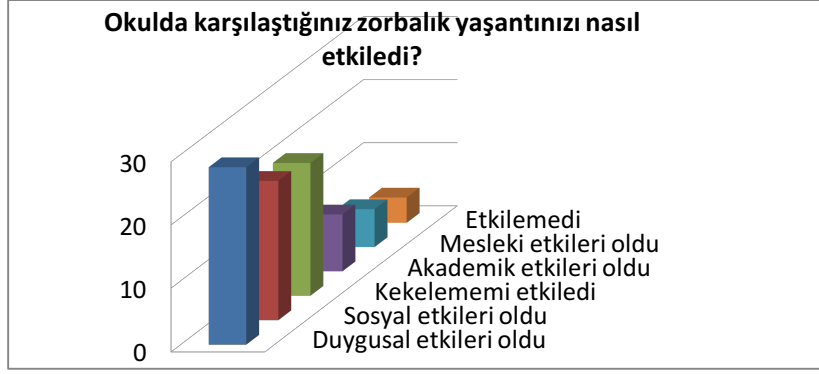
Şekil 2. Zorbalık yoğunluğunun yaş dönemlerine göre dağılımı

Zorbalığın hangi türleriyle karşılaştıkları sorulduğunda katılımcıların %34'ü alay etme, %18'i isim takma, %7'si dedikodu çıkarma, %5'i fiziksel zorbalık, %2'si eşyalarına zarar verme yanıtlarını vermiştir. Hiçbir katılımcı tehdit edilme ve ırkçı zorbalığa uğradığını belirtmemiştir.

Zorbalığın ne sıklıkla gerçekleştiği sorulduğunda katılımcıların %5'i her gün, %41'i haftada birkaç kez, %13'ü haftada bir kez, %22'si ayda birkaç kez ve %19'u yılda birkaç kez yanıtını vermiştir. Yani katılımcıların %45'i haftada en az 1 kez zorbalığa maruz kaldığını belirtmektedir. "Zorbalık kekemeliğinizle direkt olarak bağlantılı mıydı?" sorusuna katılımcıların %24'ü her zaman, %32'si sıklıkla, %16'sı bazen, %18'i ara sıra ve %10'u hiçbir zaman yanıtını vermiştir.

Zorbalığın kısa ve uzun vadeli etkileri okul başarısı ve genel yaşam kalitesi soruları ile sorgulanmıştır. "Zorbalık okul başarınızı etkiledi mi?" sorusuna %16'sı her zaman, %16'sı sıklıkla, %13'ü bazen, %16'sı ara sıra ve %39'u hiçbir zaman yanıtını vermiştir. Diğer bir deyişle katılımcıların %61'i okul başarılarının zorbalıktan etkilendiğini düşünmektedir.

"Okulda karşılaştığımız zorbalık yaşantınızı nasıl etkiledi?" sorusuna katılımcıların %28'i duygusal etkileri olduğunu, %22'si sosyal etkileri olduğunu, %21'i kekemeliklerinin etkilendiğini, %9'u akademik etkileri olduğunu, %6'sı mesleki etkileri olduğunu ve %4'ü hayatlarının etkilenmediğini belirtmiştir. Zorbalığın katılımcıların yaşantıları üzerine etkisi Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Zorbalığın yaşantı üzerine etkisi yüzdeleri dağılımı

"Aileniz zorbalığa uğradığınızı biliyor muydu?" sorusuna %76'sı hayır bilmiyordu, %13'ü evet biliyordu fakat hiçbir şey yapmadı ve %11'i evet biliyordu ve bir şey yaptı yanıtını vermiştir. "Öğretmeniniz zorbalığa uğradığınızı biliyor muydu?" sorusuna %32'si hayır bilmiyordu, %30'u evet biliyordu fakat hiçbir şey yapmadı ve %38'i evet biliyordu ve bir şey yaptı yanıtını vermiştir. Aile ve öğretmenlerin zorbalığı farkındalığı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Aile ve öğretmenlerin zorbalığı farkındalığı

Zorbalık Farkındalığı İle İlgili Sorulara Verilen Yanıtlar	Öğretmenler	Aileler
"Hayır, zorbalığı farkında değildi."	%32	%76
"Evet, zorbalığı biliyordu ancak bir şey yapmadı."	%30	%13
"Evet, zorbalığı biliyordu ve bir şey yaptı."	%38	%11

Tartışma

Bu çalışmaya göre kekelemeliği olan yetişkinlerin %84'ü okul çağında zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Bu bulgu alanyazındaki oranlarla örtüşmektedir. Hugh-Jones ve Smith (1999) kekelemeliği olan 276 yetişkin bireye okul deneyimlerini sormuş ve %83'ü okulda zorbalığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Langevin (2009) de kekelemeliği olan çocukların %81'inin zorbalığa maruz kaldığını ifade etmektedir. Türkiye'de okul çağı zorbalık çalışmaları da zorbalığın %35-40 oranında (Pişkin, 2006; Kapçı, 2004) görüldüğünü anlaşılmaktadır. Bu bulgular kekelemeliğin, kişileri kurban durumuna getirdiğini göstermektedir.

Zorbalığın her zaman kekelemeliğiyle ilişkili olmadığına dair çalışmalar da mevcuttur. Langevin (1998), kekelemeliği olan çocukların %59'unun zorbalığa uğradığını, ancak sadece %15'inin yalnızca kekelemeliğiyle ilişkili olduğunu, %44'ünün ise kekelemeliği ve başka

sebeplerden ötürü (kıyafeti, diş telleri gibi) zorbalığa uğradığını belirtmiştir. Hugh-Jones ve Smith (1999) katılımcılara zorbalığın kekemelikleriyle ilişkili olup olmadığını sorduğunda %24'ü her zaman, %29'u çoğunlukla, %25'i bazen, %15'i ara sıra ve %7'si hiçbir zaman yanıtını vermiştir. Bu çalışmada, "zorbalık kekemeliğinizle direkt olarak bağlantılı mıydı?" sorusunu katılımcıların %24'ü her zaman, %32'si sıklıkla, %16'sı bazen, %18'i ara sıra ve %10'u hiçbir zaman diye yanıtlamıştır. Bu çalışmanın bulguları Hugh-Jones ve Smith'in (1999) bulguları ile örtüşerek kekemeliğin, zorbalık kurbanı olma riskini arttıran bir durum olduğu görüşünü desteklemektedir.

Hugh-Jones ve Smith (1999) zorbalığın en yoğun 11-13 yaş arasında görüldüğünü belirtmektedir. Bu çalışmada ise zorbalığın en yoğun 13 yaş ve sonrasında olduğu bulunmuştur fakat aynı zamanda zorbalığa uğrama sıklığının 8 yaş itibari ile çok arttığı görülmektedir. Bazı çalışmalar, Türkiye'de lisede zorbalığın azaldığını gösteren sonuçlar sunmuşlardır. (örn. Kartal ve Bilgin, 2007). Ankete katılanlar arasında, zorbalığın 13 yaşından sonra en yoğun gözlemlendiğini bildiren bulgular göz önünde bulundurulduğunda genel popülasyona bakıldığında lise çağında zorbalığa uğrama oranları düşse de kekemeliği olan bireylerin zorbalığa uğrama oranlarının azalmadığı düşünülebilir.

Bu çalışmaya göre en sık karşılaşılan zorbalık türü %52'lik oranla sözel zorbalıktır. Langevin ve ark. (2010) da en sık gözlenen zorbalığın sözel zorbalık olduğunu belirtmişlerdir. Hugh-Jones ve Smith (1999)'in çalışmasında tehdit %50 oranında görünürken, bu çalışmada tehdit içeren zorbalık bildirilmediği gözlenmiştir.

Katılımcılar uzun vadede zorbalığın duygusal ve sosyal etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Blood ve Blood (2016), sosyal anksiyete, benlik algısı, hayattan zevk alma ve değişimlerden korkma alt kategorilerinin tamamında zorbalığa uğramış kekemeliği olan kişilerin daha olumsuz yanıtlar verdiğini bulmuşlardır. Sheehan (1970), kekemeliğin objektif olarak gözlenebilen kısmının akıcısızlıklar olduğunu, ancak kekemelik sonucunda gelişen olumsuz duygu ve düşüncelerin kekemeliğin görünmeyen ve aslında en geniş kısmı olduğunu "buzdağı" analojisi ile ortaya koymuştur. Kekemeliği olan kişilerin kaygı düzeylerinin yüksek olduğu çeşitli çalışmalarla da gösterilmiştir (Blood ve ark. 2007, Blood ve Blood, 2016). Kekemelik sonucu oluşan olumsuz duyguların kaynaklarından biri kişilerin okul çağında, kekemelik nedeniyle maruz kaldıkları olumsuz tutumlar ve zorbalıktır. Okul çağında maruz kalınan zorbalığın kekemeliği olan yetişkinlerde kısa ve uzun vadeli sosyal ve duygusal etkilerinin olduğu çalışmamızda gösterilmiştir. Bu durum, kişilerin yaşam kalitelerini pek çok farklı yönden etkilemektedir.

Aile ve öğretmen tutumları incelendiğinde, ailelerin genellikle zorbalıktan haberdar olmadığı (%76), öğretmenlerin ise haberdar olup tepki vermediği (%30) görülmektedir. Hugh-Jones ve Smith (1999) öğretmenlerin %39'unun zorbalıktan haberdar olduğunu ancak tepki vermediğini, ailelerin ise %49'unun zorbalıktan haberdar olmadığını belirtmiştir. Onslow ve ark. (2008) kekemeliği olan ergenlerle yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin durumun farkında olmadığını ve görmezden geldiğini, çok az öğretmenin durumla ilgili ergenlerle konuştuklarını belirtmişlerdir.

Sonuç

Sonuç olarak, bu ön çalışma ile Türkiye'de kekemeliği olan bireylerin akran zorbalığına maruz kaldıkları ortaya konmuştur. Uluslararası alanyazında kekemelik ve zorbalıkla ilişkili çalışmalara verilen önemin git gide arttığı ve kekemeliği olan bireylerin zorbalıkla baş etmeleri ile ilgili çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışma ülkemizde kekemeliğin varlığı durumunda akran zorbalığına ve akran zorbalığının sonuçlarına ilişkin bir ön çalışma niteliği taşımaktadır. Ülkemizde, kekemeliği olan bireylerin maruz kaldıkları zorbalığın yoğunluğunu belirleme, maruz kalınan zorbalığı önleme ve mevcut zorbalığa müdahale etme ile ilgili çalışmalara ihtiyaç vardır. Gelecekte, kekemelikte akran zorbalığının önlenmesi açısından yapılabilecek müdahale ve toplumsal farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi için bu çalışma bir başlangıç niteliği taşımaktadır. İlk etapta ise ulusal alanda çalışan klinisyenler için kekemeliği olan bireyler, kliniklere/merkezlere başvurduklarında akran zorbalığının varlığının/yokluğunun da değerlendirme sürecine dahil edilmesi ve varlığı durumunda zorbalıkla baş etme stratejilerinin terapi planına eklenmesinin gerekliliği ortaya koyulmuştur.

Kaynaklar

- Aslan, H., Baker E. Ö. (2016). *Traditonal and cyber bullying among the students with special education needs* Doctoral Dissertation, Middle East Technical University
- Berger S. K. (2007). Update on bullying at school: Science forgotten? *Developmental Review* 27, 90-126.
- Blood G., Blood I. (2016). Long-term consequences of childhood bullying in adults who stutter: social anxiety, fear of negative evaluation, self-esteem and satisfaction with life. *Journal of Fluency Disorders* 50 (2016) 72-84.
- Blood G., Boyle M, Blood I., Nalesnik G. (2010). Bullying in children who stutter: speech language pathologist's perceptions and intervention strategies. *Journal of Fluency Disorders* 35 (2010) 92-109.
- Blood, G.W., Blood, I. M. (2007). Preliminary study of self-reported experience of physical aggression and bullying of boys who stutter: relation to increased anxiety. *Perceptual and Motor Skills* 113, 2, 353-364.

- Cook M., Millard S., Berquez A. (2011) The stammering information programme: a Delphi study. *Journal of Fluency Disorders* 36 (2011) 206–221.
- Craig, W. M., Pepler, D. J. (2007) Understanding bullying: from research to practice. *Canadian Psychology* 48(2), 86-93
- Erkuş, A. (2010). Psikometrik terimlerin Türkçe karşılıklarının anlamları ile yapılan işlemlerin uyumsuzluğu. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 1(2), 72-77.
- Hartley, M. T., Bauman, S., Nixon, C. L., Davis, S. (2015). Comparative study of bullying victimization among students in general and special education. *Exceptional Children*, 81(2), 176-193.
- Hugh-Jones S., Smith P. (1999). Self reports of short and long term effects of bullying on children who stammer. *British Journal of Psychology* 69, 141-158
- Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Kartal H., Bilgin A. (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: Okulu zorbalıktan arındırma programı. *Journal of Theory and Practise in Education*, 3(2):207-227
- Kepenekçi Y., Çingir S. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*, 30 193–204.
- Kutlu F., Aydın G. (2010). Akran zorbalığı ölçek geliştirme çalışması: kendini bildirim formu. *Türk Psikoloji Yazıları* 13 (25), 1-12.
- Langevin, M. (2009). The peer attitudes toward children who stutter scale: Reliability, known groups validity, and negativity of elementary school-age children's attitudes. *Journal of Fluency Disorders*, 34(2):72-86.
- Langevin M. (1998) Teas in gand bullying experienced by children who stutter: toward development of a questionnaire. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders* 25, 12-24.
- Langevin, M., Packman, A., Onslow, M. (2010). Parent perceptions of the impact of stuttering on their preschoolers and themselves. *Journal of Communication Disorders*, 43(5), 407-423.
- Langevin, M., & Prasad, N. N. (2012). A stuttering education and bullying awareness and prevention resource: A feasibility study. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 43(3), 344-358.
- O'Brian, S, Menzies, R. G., Onslow, M. , Packman, A. (2009). Cognitive behavior therapy for adults who stutter: A tutorial for speech language pathologists. *Journal of Fluency Disorders*, 34, 187–200.
- Olweus, D. (1993). Bullying at school: what we know and what we can do. *Malden, MA: Blackwell Publishing*
- Onslow, M., Jones, M., O'Brian, S., Menzies, R., Packman, A. (2008). Defining, identifying, and evaluating clinical trials of stuttering treatments: A tutorial for clinicians. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 17(4), 401-415.
- Özdemir R. S., St. Louis K. O., Topbaş S. (2011). Stuttering attitudes among Turkish family generations and neighbors from representative samples. *Journal of Fluency Disorders* 36 (2011) 318–333.

- Piskin, M. (2006). Akran zorbalığı olgusunun ilköğretim öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. *I. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu, İstanbul.*
- Sheehan, J. G. (1970). Stuttering: Research and Therapy. *Harper and Row. NY.*
- Smith, P.K., Morita Y., Junger-Tas J., Olweus D., Catalano R., Slee P (1998). The nature of school bullying: A cross-national perspective. London: Routledge, ISBN 0-415-17985-8.
- Yıldırım, S. (2001). *The relationships of bullying, family environment and popularity.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.